

IZVAJANJE ORIENTACIJSKEGA TEKA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE

Natalija Mihelčič*

Povzetek

V prispevku osvetljuje primer izvajanja orientacijskega teka skupaj z večpredmetnimi povezavami. Priprava nanj je potekala temeljito, izvedli pa smo ga v sklopu dneva dejavnosti, in sicer v oddelkih od 6. do 9. razreda. Izvedba dneva dejavnosti je potekala v bližnji okolici šole, kjer je bilo poskrbljeno tudi za varnost učencev. Medpredmetno povezovanje se je v tem primeru izkazalo za več kot ustrezno, saj je dokazalo, da je učna snov povezala vsebino večine predmetov, izzvala pa je tudi »zdravo« tekmovanje med učenci. Pouk je omogočil odlično kombinacijo uporabe različnih metod dela z učenci na prostem.

Ključne besede: orientacijski tek, medpredmetne povezave, športna aktivnost, teren.

CARRYING OUT OF ORIENTEERING AND CROSS-CURRICULAR INTEGRATION

Abstract

The paper presents an example of combining orienteering with cross-curricular integration. Preparations for the event were carried out thoroughly, and the event itself was performed in the context of activities day with the participation of pupils from grades 6 through 9. Activities day took place in the vicinity of the school, where the safety of pupils could be guaranteed. Cross-curricular integration turned out to be more than merely adequate in this case, because it proved that the learning matter managed to integrate the contents of most subjects, and also provoked «healthy» competition among students. Instructions made possible an excellent combination of the use of different methods of working with students outdoors.

Keywords: orienteering, cross-curricular integration, sports activities, fieldwork.

* Dr. Natalija Mihelčič poučuje geografijo in zgodovino v Osnovni šoli Stopiče. natalie.mihelcic@gmail.com

Orientacijski tek – interdisciplinarni pouk

Medpredmetno povezovanje je v mnogih slovenskih šolah postala že rutina, ki jo že od njenih začetkov spodbujajo mnogi strokovnjaki, med učitelji pa je našla pot zato, ker jim ponuja širok manevrski prostor, hkrati pa omogoča poglobitev (določene) učne teme ter medsebojno povezanost učnih vsebin z vidikov različnih strok. Mednje zagotovo spada tudi orien-

tacijski tek, ki omogoča učenje na prostem in krepitev številnih učenčevih sposobnosti, obenem pa je interdisciplinarni pouk postavljen v ospredje. Morda je še do pred kratkim veljalo, da je orientacijski tek (le) rekreativna dejavnost, »ki navadno poteka v gozdovih in v naravi« (Vahčič, Mlakar, 2001, 13), vendar je z novimi didaktičnimi pristopi v 21. stoletju tudi omenjeni pristop postal spremenjen oziroma dodelan.

Zgodovina orientacijskega teka sega v 19. stoletje, ko so med seboj tekmoval vojaške garnizije, kasneje pa je bil vključen tudi med šolske dejavnosti, sicer skoraj stoletje kasneje, vendar v drugačni izvedbi in vsebinski dopolnitvi.

Medpredmetno povezovanje šolskih učnih predmetov je bilo poleg kabinetne metode izpeljano tudi na terenu, in sicer v bližnji okolici šole. Pri tem moramo izpostaviti, da je pogostost povezovanja več predmetov oziroma organizacija orientacijskega teka redka, posebno v primeru, ko pri orientacijskem teku sodelujejo učenci od 6. do 9. razreda. Razlogi za njegovo redko izvedbo tičijo v sami organizaciji in usklajitvi pouka med učnimi predmeti, predvsem pa je pomembna lokacija izvedbe orientacijskega teka. Seveda je ta odvisna tudi od zanimanja skupine osnovnošolcev in dejavnikov okolja.

Načrtovanje orientacijskega teka

Načrtovanje in izvedba orientacijskega teka vedno zahteva temeljito pripravo učiteljev. Priprava nanj je potekala tudi v okviru klasičnega pouka. Povezovanje učnih predmetov (geografije, zgodovine, biologije, športne vzgoje, matematike, fizike, likovne umetnosti) je bilo izvedeno v oddelkih od 6. do 9. razreda.

Priprava na orientacijski tek je potekala ločeno po predmetih. Vsak učitelj je v času svoje ure predstavil glavne cilje in načine poteka dneva dejavnosti z orientacijskim tekom. Učitelji so bili seznanjeni z vsebino in načinom omenjene dejavnosti, sami pa so se odločili, kako bodo učence pripravili na potek dejavnosti ob izvedenem orientacijskem teku. S tovrstno pripravo smo želeli učence pripraviti na terenski del, pri katerem je bilo treba izkazati različne veščine, od motoričnih do veščin orientacije v naravi, znanja in vedenja o naravnih in družbenih pojavih, poznavanje pokrajine in opazovanje ter prepoznavanje pojavov in danosti v pokrajini. Orientacijski tek je bil organiziran tako, da je zajemal različne učne vsebine več šolskih predmetov, pri tem pa upošteval tudi veščine, ki jih učenec razvija med šolanjem in si jih pridobi tudi z izkušnjanskim učenjem.

Iz učilnice na teren – orientacijski tek

Po temeljitih pripravah učencev v učilnicah je sledil orientacijski tek na terenu. Tudi priprava nanj je potekala večplastno in je trajala več šolskih dni. Med najpomembnejše priprave vsekakor spadata priprava oziroma ogled terena in določitev postajališč, hkrati pa je bilo treba poskrbeti tudi za varnost učencev.

Vsebinska priprava orientacijskega teka je potekala v sodelovanju z učiteljico naravoslovja, pri njegovi izvedbi na terenu pa so sodelovali vsi učitelji. Skupaj z učiteljico sva po temeljitem ogledu in pregledu območja določili posamezna postajališča, razporedili naloge po posameznih posta-

jališčih ter priskrbeli vso potrebno tehnično opremo. Nabor najpomembnejših pripomočkov je zajemal pisalo, trdo podlago, vedro, vrvico, termometer, rastlinske določevalne ključke, merilni trak, meter, geotrikotnik ali ravnilo, kompas, izdelane kartice rastlin in živali, pH-lističe, čaše in zemljevid pokrajine, v kateri bo potekala dejavnost. Učenci so bili razdeljeni v skupine, sami pa so določili vodjo skupine. Ta je nadziral in vodil skupino, vsaka skupina oz. vodja pa je dobil tudi navodila, kaj morajo opraviti pri posamezni nalogi. Vsaka skupina je bila mešana, kar pomeni, da so jo sestavljali učenci od 6. do 9. razreda.

Delo po postajah/ postajališčih

Orientacijski tek je bil organiziran v okolici šole, in sicer je zajel šolski okoliš z najbližjimi vasmí. Potekal je skozi naselja in gozd. Na točkah, ki so bile primerne za izvedbo določenih nalog, so stali učitelji, ki so nadzorovali delo posameznih skupin. Dejavnost učencev je poleg športne vključevala tudi druge dejavnosti, zlasti orientacijo in veščine, kako se znajti na terenu. Na poti je bilo postavljenih enajst postaj, od ene do druge pa so učenci morali teči, saj je bil poleg dejavnosti na posameznih postajah pomemben tudi čas, v katerem so opravili orientacijski tek in naloge. Na vsaki postaji je skupina imela možnosti izbire naloge, torej je na vsaki postaji skupina lahko izbirala med dvema podobnima nalogama.

Na **prvi postaji**, ki je bila pri potoku Klamfer pri Šentjoštu, je morala skupina opazovati bližnjo okolico ter opraviti nalogo, ki je od njih zahtevala risanje tlorisa dela pokrajine, označitev vidne naravne in družbene prvine območja na tlorisu ter/ali označitev smeri toka Klamferja. Pri tej postaji so imeli nekateri učenci težave z definicijo tlorisa, večina skupin pa je narisala in označila le posamezne pokrajinske prvine, medtem ko določitev smeri Klamferja ni bila težka. Pri **drugi postaji**, pri hiši družine Kastelic v Šentjoštu, so morali učenci s pomočjo opazovanja določiti strani neba in glede na to prešteti število oken na hiši, upoštevajoč tisti del hiše, ki je bil obrnjen proti v nalogi zahtevani strani neba. Pri tej nalogi ni prihajalo do večjih težav. Nato je pot vodila do cerkve v Šentjoštu, kjer je učence čakala nekoliko zahtevnejša **tretja naloga**, in sicer so morali s pomočjo vseh razpoložljivih pripomočkov ugotoviti višino zvonika ali določiti matematično razmerje med ploščino glavne cerkvene ladje in zakristije. Pri tem so nastopile velike težave, saj so si lahko pomagali samo z metrsko palico, vrvico in merilnim trakom, seveda brez računal, kar je pomenilo, da so morali postopek izračunov izvesti pisno in s pomočjo matematičnega znanja. Spretnosti, znanje in hiter tek so nekatere skupine hitro pripeljali do **četrte postaje**, ki se je nahajala v gozdu nad omenjeno vasjo. Tu so morale skupine pravilno sestaviti slike drevesnih oz. živalskih vrst in jih povezati s silhueto drevesa, živali, stopinje in okostja. Tudi ta naloga ni povzročala večjih težav. **Peta naloga** je bila sestavljena tako, da so učenci morali razvozlati uganko. Postaja, ki se je nahajala na avtobusni postaji v Hribu pri Orehku, je imela ključno vlogo, saj jim je bila po pravilnem odgovoru nakazana nadaljnja pot do naslednje postaje. V primeru nepravilnega odgovora je skupina dobila »kazen« v obliki napačne smeri nadaljnje poti oziroma postajališča. To je pomenilo, da je skupina morala opraviti daljšo pot orientacijskega teka, kar se je odrazilo tudi časovno. **Šesta postaja** je skupinam naložila, da so morali po pretečenih kilometrih izračunati čas, ki bi ga potrebovali na razdalji iz Hrušice do Malega Slatnika, če bi se premikali z določeno hitrostjo. Omenjena naloga se je

izvajala v križišču v Hrušici, je pa dejansko bila povezana s pretečeno ali prehojeno razdaljo dejavnosti. Na **sedmi postaji**, ki je bila pri mlinu ob potoku Klamfer, so se učenci ukvarjali z vodnimi značilnostmi, in sicer so morali določiti pH vode potoka ter opazovati procesa, ki sta potekala v potoku. Z opazovanjem potoka so morali navesti proces v strugi in ga na kratko opisati. Nekatere skupine so imele nalogo, pri kateri so morali izmeriti temperaturo vode ter določiti smer toka. Naloga ni povzročala težav. Svojo pot so nato učenci nadaljevali proti Velikemu Orehku, kjer so se prav tako ustavili nedaleč od križišča v vasi. Po določitvi strani neba s kompasom jih je čakala **naloga opazovanja** pokrajine ter določitve osojne in prisojne lege; glede na lego so morali učenci opisati rastje na tem območju in nato to pokazati na zemljevidu. Medtem ko je druga skupina morala na zemljevidu glede na izohipse pokazati, kje uspeva rastje, ki so ga videli na območju, kjer so se nahajali, so morali tudi pokazati prisojno lego hriba na območju, ki se je nahajalo severno od njihovega stojišča. Pri tej nalogi so imeli učenci težave pri preslikavi svojega stojišča na zemljevidu, malokateri pa so znali rešiti nalogo brezhibno. Po opravljeni nalogi so odtekli naprej proti naslednjemu križišču v isti vasi. Tu so morali uporabiti samo svoj spomin in dobro opazovanje med vso pretečeno potjo. Ugotoviti so morali, kje oz. v kateri vasi so opazili predmet, ki je bil prikazan na fotografiji. Naloga je bila zelo kratka, rešljiva pa tudi brez težav. Sledili sta **še dve postaji**. Prva se je nahajala pri Verdunu. Na tem postajališču jih je čakala (biološka) naloga, pri kateri so morali s pomočjo določevalnih ključev poiskati dve zahtevani rastlini, ki sta rastle na bližnjem travniku. Tudi omenjena naloga je bila rešena brez težav. Konec teka oziroma **zadnja postaja** se je nahajala v križišču v Verdunu, kjer so poleg orientacije učenci morali rešiti nalogo, povezano tako z geografijo kot z matematiko. Naloga je od njih zahtevala izmero in izračun razdalje, ki bi jo prehodili od svoje šole mimo Šentjošta do pete postaje, druga naloga pa izmero in izračun razdalje od Velikega Orehka mimo Verduna do šole v Stopičah. Pri tem so si lahko pomagali z zemljevidom, geotrikotnikom/ravnalom in vrvico. Nalogi sta bili zahtevnejši, kajti težava se je pojavila pri pretvorbi merila in merskih enot oziroma iskanju potrebnih podatkov za izračun zahtevane razdalje. Branje zemljevida je bilo sprva težavno, s pomočjo namigov učitelja pa so učenci le rešili nalogo.

Pri tem je treba poudariti, da so morale skupine ves čas orientacijskega teka in z njim povezanih dejavnosti poskrbeti za svojo varnost in pri tem uporabiti metodi orientacije in opazovanja, na posameznih postajališčih pa so morali učenci vrisati tudi posamezne postaje ter določiti strani neba. Karto, katero so imeli s seboj, so morali na postajališčih pravilno orientirati, v primeru dvomov oziroma iskanja poti pa jim je prav prišel tudi zemljevid.

Kot začetek je bil tudi konec teka pri osnovni šoli. Po končanih dejavnostih je bila opravljena tudi anketa o izvedbi teka in dejavnostih ter statistična obravnava uspešnosti skupin po posameznih postajah.

Primeri nalog pri izvedbi dneva dejavnosti

POSTAJA 1 (most pri potoku Klamfer)

1. Nariši tloris območja z okolico, v kateri se nahajaš. Zajemi vse družbene in naravne elemente območja. Na narisani skici označi smeri neba. (2 T)

2. Nariši tloris območja z okolico, v kateri se nahajaš. Zajemi vse družbene in naravne elemente območja. Na narisani skici označi smer toka vode. (2 T)

POSTAJA 2 (hiša družine Kastelic v Šentjoštu)

1. Koliko oken ima stran stavbe, ki je obrnjena proti jugu (J)? (1 T)
2. Koliko oken ima stran stavbe, ki je obrnjena proti zahodu (Z)? (1 T)

POSTAJA 3 (cerkev v Šentjoštu)

1. Ugotovi višino cerkvenega zvonika. (3 T)
2. Ugotovi, kakšno je matematično razmerje ploščine glavne cerkvene ladje in zakristije. (3 T)

POSTAJA 4 (gozd nad Šentjoštom)

1. Pravilno sestavi odrezke slik drevesnih vrst, tako da boš pravilno povezal dele rastline z njeno silhueto. (1 T)
2. Pravilno sestavi odrezke slik živalskih vrst, tako da boš pravilno povezal stopinje in okostje s silhueto živali. (1 T)

POSTAJA 5 (avtobusna postaja v Hribu pri Orehku)

1. Reši uganko za razvedrilo in nato pojdi naprej po poti, ki ti jo pokaže učitelj.
Uganka se glasi: Neki moški je gledal portret. Nekdo ga je vprašal: »Čigavo sliko gledaš?«
Odgovoril je: »Bratov in sester nimam, a sin tega moža je sin mojega očeta.«
Čigavo sliko je gledal?
2. Enaka uganka kot zgoraj.

POSTAJA 6 (križišče v Hrušici)

1. Izračunaj, koliko časa bi potreboval, da bi prehodil/a pot iz Hrušice do Malega Slatnika, če bi hodil/a s hitrostjo 6 km/h? (1 T)
2. Izračunaj, koliko časa bi potreboval, da bi prehodil/a pot iz Hrušice do Črmošnjic, če bi hodil/a s hitrostjo 8 km/h? (1 T)

POSTAJA 7 (mlin pri potoku Klamfer)

1. Izmeri pH vode ter po opazovanju procesov v potoku učitelju pokaži, na kateri strani potok erodira in na kateri akumulira. (1 T)
2. Izmeri temperaturo vode ter učitelju po opazovanju potoka pokaži smer toka. (1 T)

POSTAJA 8 (križišče pod Velikim Orehkom)

1. Na priloženem zemljevidu pokaži učitelju osojno lego pobočja, ki se nahaja severno od tvojega stojišča. Pokaži jo tudi v pokrajini. Oglej si rastje in ugotovi vrsto rastja. (1 T)
2. Na priloženem zemljevidu pokaži učitelju prisojno lego pobočja, ki se nahaja severno od tvojega stojišča. Pokaži jo tudi v pokrajini. Oglej si rastje in ugotovi vrsto rastja. (1 T)

POSTAJA 9 (križišče v Velikem Orehku)

1. Ugotovi, v katerem naselju si opazil/a predmeta na prikazani fotografiji. (2 T)
(Predmeta na fotografiji se izmenjujeta, predmeti pa so bili izbrani naključno, in sicer slikarska umetnina, cerkev ...)

POSTAJA 10 (njive nad Verdunom)

1. Na travniku poiščite črno deteljo in ivanjščico. Pomagajte si z določevalnim ključem. Nato jo pravilno uvrstite v rastlinski sistem. (2 T)
2. Na travniku poiščite travniško kaduljo in njivsko grabljišče. Pomagajte si z določevalnim ključem. Nato jo pravilno uvrstite v rastlinski sistem. (2 T)

Sklep

Povratne informacije učencev so pokazale, da povezovanje več različnih področij s športom privede do fleksibilnega in kakovostnega načina poučevanja in učenja. Ugotovili smo, da je strah med učitelji zaradi obilice priprav na tovrstno povezavo odveč. Prav tovrstno delo povezuje učitelje in poleg obilice zanimivih interakcij med njimi in učenci prinaša potrditev, da je tovrstna dejavnost izziv, ki smo ga z učitelji z veseljem sprejeli in izpeljali. To je korak v še bolj kakovostno delo na šoli.

Literatura

1. Vahčič, N., Mlakar, M., 2001, Orientacijski tek, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
2. Pogačnik, J. (ur.), Določevalni ključi za živalstvo in rastlinstvo, Ljubljana, Rokus.